

Forfatter: Drachmann, Holger

Titel: Udrag fra Forskrevet

Citation: Drachmann, Holger: "Forskrevet", i Drachmann, Holger: *Forskrevet*, udg. af Lars Peter Rømhild, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 2000, s. 675. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-drachmann14valshoot-idm140708758369360/facsimile.pdf> (tilgået 16. maj 2024)

Anvendt udgave: Forskrevet

pointe, bagudvendt. Vedels synsvinkel er – kan vi vel nu sige – snarere vendt fremad mod 1890'erne og en kunst, der psykologisk og i livsregistrering hører til i moderniteten.

En anden interessant skikkelse fra periodeskiftet omkring 1890 var den svenske digter og kritiker Ola Hansson. Han forsøgte i disse år at slå sig igennem som en art skandinavisk-tysk litteraturformidler, ofte med station i Tyskland og Schweiz. Han havde udbedt sig bogen af Drachmann (i et brev den 17. november 1890 fra Schweiz²⁸) for at tage den med i et essay, han havde under arbejde til tidsskriftet *Nord und Süd*, og som også skulle præsentere Strindbergs *I hafsbandet* og Arne Garborgs *Forfatterliv i Norge*. Essayet fremkom under overskriften »Drei Bücher, drei Schicksale« i tidsskriftet februar 1891 (s. 222-235). Det var formodentlig med til på længere sigt at bane vejen for den tyske udgave af Drachmanns roman: *Verschrieben* (1892).²⁹

Digteren takkede den svenske kritiker i et både varmt og sigende brev den 21. marts 1891,³⁰ skønt Hanssons psykologiske Drachmann-portræt langt fra er smigrende. Svenskerens behandling af romanen er selektiv, men også intelligent og sensitiv. I sin artikel til et tysk publikum forsøger Hansson at præsentere de tre nordiske forfattere med deres aktuelle seneste bog både som nationale typer og kulturelle opponenter. Hansson distancerer sig udtrykkeligt fra Taines lære om tid og miljø som digtningskabende kræfter, men er positiv over for den nyere »folkepsykologi« (der vel langt hen var en udmontning af Taines tredje faktor: »racen«). Som udpræget nationaltype opfatter han i hvert fald Drachmann: følsom og skønhedsbevæget, men viljesvag, svingende, eminent lyrisk. Således også den store bog *Forskr.*: til den ene side realistisk, til den anden romantisk. Dette går helt ind i personerne, der snart er kækt udadvendte, snart månesygt sværmeriske. Digterkritikeren Hansson kan måske heller ikke selv overalt siges at magte formidlingen mellem analytisk systematik og med- og videredigtende impressionisme; men til artiklens fine pointer hører hans iagttagelse af, hvordan billedet – og karakteren? – af de tre mænd Ulf, Gerhard og Halvrig forædles gennem deres tilbedelse af Edith. Hun er både den proletariske varietésangerinde og en elverskikkelse, poesien og folkets sjæl, et *symbol*. Hansson bruger

dette sidste ord, og i hans halvfemser-retorik betyder det klart nok noget mindre afgrænset og entydigt end i stilistikken; det er snarere en religionspsykologisk kategori.

Forskr. blev også læst og påskønnet i andre nabolande, således med en begejstret omtale i det bergensiske tidsskrift *Santiden* 1891 (s. 78-80) ved Gerhard Gran. Han kalder den en »Dichtung und Wahrheit«, »et lyrisk epos i prosa«, og fremhæver værkets dobbelte karakter af protest og befrielse. Som satire – og selvdøm – flænger det ikke mindre dybt end *Adam Homo*; ved at sprænge naturalismens »regler for god fortællekunst« er digteren kommet lykkeligt ud af sit undertiden dumt-negative forhold til moderne (naturalistisk) digtning. Gran går overhovedet ikke ind på bogens narrative indhold, men vover den vurdering, »at man formodentlig fra den bog vil kunne datere en ny fase i fortællekunstens udvikling her i Norden«.

Sammenfattende kan man vel sige, at modtagelsen af romanen i én retning hæftede sig ved det – som det syntes – uformelige og det aktuelt skandaløse, i en anden retning ved det livfulde, subjektive og ofte betagende i form og indhold. Med årene fæstedes billedet af bogen, med vægt på det sidste, som et af digterens hovedværker. Ved digterens 50 års dag i 1896 resumerede Georg Brandes i en artikel¹¹ opfattelsen af værkets personlige og sværmeriske karakter, med Edith som centrum og juninatscenen som »en af de skønneste i dansk Poesi«.

En anden celebrering af digteren og romanen findes på et par inspirerede sider i Vilh. Andersens bog *Bachstoget i Norden* (1904), hvor Drachmann ses som en dansk Dionysosdyrker. De oplyser flot, men er måske også reduktive: digterens drøm om en stor omvæltning opfattes som psykologisk, ikke spor politisk, og Drachmann formenes at savne satirisk åre. Fortolkeren og digteren synes her at stå på hver sin side af det demokratiske systemskifte 1901; Vilh. Andersen hører næppe den gamle knurren og fortvivlelse; han var også en glad ægtemand.

Da tiden for nye celebreringer og skandaler (Rådhusfesten 1906) og digterens liv var endt i 1908, var det øjeblikket til monstring af det uhyre forfatterskab. Opgaven blev løst af Valdemar